

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Στρατηγικές παραγωγής συνοπτικού λόγου

Ο σχεδιασμός της παραγωγής συνοπτικού λόγου αναπτύσσεται σε δύο στάδια, το αναγνωστικό και το συγγραφικό. Καθένα από αυτά διακρίνεται σε τρεις φάσεις: την προ-αναγνωστική/ προ-συγγραφική, την αναγνωστική/ συγγραφική και τη μετα-αναγνωστική/ μετα-συγγραφική. Σε καθεμιά από τις φάσεις οι μαθητές καλούνται να εφαρμόσουν μια σειρά στρατηγικών (σημειώνονται με **κόκκινα γράμματα**).

ΛΥΜΕΝΟ ΘΕΜΑ

Να αποδώσετε συνοπτικά τους λόγους για τους οποίους, σύμφωνα με τον συγγραφέα του κειμένου (§2-§4), είναι σημαντικό να μαθαίνουμε ιστορία (70 έως 80 λέξεις). (Πανελλαδικές εξετάσεις Ημερήσιων & Εσπερινών Λυκείων 2022)

Εικόνα 1: [Κείμενο Αναφοράς](#)

ΣΤΑΔΙΟ 1: ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

Η κατανόηση ενός κειμένου είναι μια σύνθετη διαδικασία η οποία περιλαμβάνει δύο επιμέρους διαδικασίες που αλληλεπιδρούν, [α] την ανοδική ανάγνωση (αποκωδικοποίηση των πληροφοριών του κειμένου: γλωσσικά στοιχεία, δομικά χαρακτηριστικά κτλ.) και [β] την καθοδική ανάγνωση (ανάκληση από τον αναγνώστη των γνώσεων που ήδη διαθέτει για τον κόσμο, το θέμα του κειμένου, τους τρόπους με τους οποίους δομούνται τα κείμενα

κτλ.). Αυτό σημαίνει πως η νοηματοδότηση ενός κειμένου εξαρτάται όχι μόνο από τις πληροφορίες που παρέχει ένα κείμενο, αλλά και από τον αναγνώστη ο οποίος και καλείται να αλληλεπιδράσει με το κείμενο.

Το αναγνωστικό στάδιο αναλύεται σε τρεις επάλληλες φάσεις, [α] την προ-αναγνωστική, [β] την αναγνωστική και [γ] τη μετα-αναγνωστική. Σε καθεμία από τις φάσεις αυτές ο μαθητής μπορεί να αξιοποιήσει μια σειρά στρατηγικών για την κατανόηση των κειμένων.

Φάση 1: Προ-Αναγνωστική

Στη φάση αυτή στόχος των μαθητών είναι η ανάκληση των γνώσεών τους για τη γλώσσα και τον κόσμο, ώστε να διευκολυνθεί η καθοδική ανάγνωση. Ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται μέσω της στρατηγικής των προβλέψεων.

Προβλέψεις

Πριν οι μαθητές ξεκινήσουν την κύρια ανάγνωση του κειμένου, παρατηρούν τα παρακειμενικά στοιχεία του: τον τίτλο, τις εικόνες που το συνοδεύουν, το εισαγωγικό σημείωμα, τις βιβλιογραφικές αναφορές κτλ. Οι πληροφορίες που θα συλλέξουν θα τους βοηθήσουν να ανακαλέσουν τις σχετικές με το περιεχόμενο και τη μορφή του προηγούμενες γνώσεις τους, να κάνουν υποθέσεις και να αναπτύξουν προσδοκίες που θα διευκολύνουν την κύρια ανάγνωση. Για παράδειγμα:

- Από τον τίτλο και τις εικόνες που συνοδεύουν το κείμενο θα μπορέσουν να εντοπίσουν τον θεματικό άξονα στον οποίο εντάσσεται και να ανακαλέσουν τις προηγούμενες γνώσεις που διαθέτουν για αυτόν.
- Από το εισαγωγικό σημείωμα και τις βιβλιογραφικές αναφορές θα αντλήσουν πληροφορίες για τη βιογραφία του συγγραφέα (ιδιότητα, ηλικία, φύλο κτλ.), για το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο δημιουργήθηκε το κείμενο (ιστορικό πλαίσιο, αξίες, ιδεολογίες, στερεότυπα κτλ.), για το ακροατήριο στο οποίο απευθύνεται και τον σκοπό που θέλει να υπηρετήσει, για το είδος στο οποίο ανήκει (οργανωτικές και γλωσσικές συμβάσεις).

ΕΦΑΡΜΟΓΗ: Από τον τίτλο του κειμένου μπορούμε να υποθέσουμε πως το κείμενο αναφέρεται στους λόγους για τους οποίους οι άνθρωποι μελετούν (ή πρέπει να μελετούν) την ιστορία και, επομένως, ο κυρίαρχος κειμενικός τύπος θα είναι η εξήγηση. Από το

εισαγωγικό σημείωμα υποθέτουμε πως πρόκειται για ένα ακαδημαϊκό κείμενο και μάλιστα πολιτικού χαρακτήρα, με ανάλογες λεξικογραμματικές επιλογές και ύφος.

Φάση 2: Αναγνωστική

Η φάση αυτή περιλαμβάνει τις σημαντικότερες δραστηριότητες που θα οδηγήσουν στην κατανόηση και την ερμηνεία του κειμένου. Μπορούμε να τη διακρίνουμε σε επιμέρους αναγνώσεις, [α] τη γρήγορη και [β] τη λεπτομερή.

A. Γρήγορη ανάγνωση

Οι μαθητές επιχειρούν μία πρώτη, γρήγορη ανάγνωση του κειμένου, με σκοπό τον εντοπισμό της γενικής ιδέας ή και κάποιων βασικών παραμέτρων του, πριν να εμβαθύνουν περισσότερο σε αυτό, μέσω μιας δεύτερης ή ίσως και τρίτης ανάγνωσης. Η στρατηγική αυτή συνδυάζεται με τις δύο επόμενες.

A.1 Σταματώ & Αναρωτιέμαι

1. Οι μαθητές ξεκινούν μια συνεχή ανάγνωση του κειμένου.
2. Στο τέλος της ανάγνωσης κάθε μεγάλου τμήματός του (π.χ. παραγράφου) σταματούν και αναρωτιούνται: «Βγάζει νόημα αυτό που διαβάζω; Μπορώ να το ξαναπώ με δικά μου λόγια, εστιάζοντας στις βασικές λεπτομέρειες; Κατανοώ τη νοηματική σχέση όσων διαβάζω με τα προηγούμενα; Έχω κατανοήσει την πρόθεση του συντάκτη (κειμενικός τύπος) στο συγκεκριμένο απόσπασμα;».
3. Αν οι απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά είναι θετικές, μπορούν να συνεχίσουν την ανάγνωση. Αν όχι, τότε προχωρούν στο στάδιο 4.
4. Αναρωτιούνται:
 - 4.1. «Σε ποιο σημείο έχασα τον ειρμό των σκέψεων του συγγραφέα;»: Επιστρέφουν στο σημείο αυτό και προσπαθούν να ανακαλύψουν την αιτία του προβλήματος, ώστε να το διορθώσουν.
 - 4.2. «Έχω άγνωστες λέξεις/ φράσεις;»: Χρησιμοποιούν την τεχνική της εικασίας: [α] Διαβάζουν ολόκληρο το απόσπασμα και προσπαθούν από τα συμφραζόμενα (λέξεις με τις οποίες συνδέονται, συντακτική και νοηματική σχέση που έχουν με αυτές) να κατανοήσουν το νόημά τους και να τις αντικαταστήσουν με άλλες που να φαίνονται ταιριαστές. [β] Σκέφτονται πού αλλού (εξωκειμενικά συμφραζόμενα) και με ποιο νόημα έχουν ακούσει/ διαβάσει τη λέξη αυτή να χρησιμοποιείται. [γ] Αναλύουν τη μορφολογική δομή (ρίζα, θέμα, συνθετικά κτλ.)

της λέξης και κάνουν υποθέσεις για τη σημασία της. Τέλος, ελέγχουν ξανά το νόημα του αποσπάσματος.

4.3. «Έχασα τη συγκέντρωσή μου;»: Διαβάζουν ξανά το απόσπασμα με μεγαλύτερη προσοχή.

4.4. «Διάβασα το συγκεκριμένο απόσπασμα πολύ βιαστικά;»: Διαβάζουν ξανά το απόσπασμα πιο αργά και προσεκτικά.

4.5. «Δεν κατανοώ τη νοηματική σχέση όσων μόλις διάβασαν με προηγούμενα αποσπάσματα του κειμένου;»: Διαβάζουν ξανά το προηγούμενο ή/ και το επόμενο απόσπασμα και προσπαθούν να κατανοήσουν τη συλλογιστική πορεία του συγγραφέα. Εντοπίζουν τους δείκτες λόγου (διαρθρωτικές λέξεις/ φράσεις, αντωνυμίες κτλ.) που χρησιμοποιούνται από τον συγγραφέα ως μέσα εξασφάλισης της συνοχής και της συνεκτικότητας του αποσπάσματος αυτού με τα προηγούμενα ή/ και τα επόμενα.

4.6. «Δεν έχω αρκετές προηγούμενες γνώσεις για να κατανοήσω όσα διαβάζω;»: Προσπαθούν να ανακαλέσουν στη μνήμη τους ό,τι σχετικό ξέρουν για το θέμα ή να σκεφτούν παραδείγματα από τις προσωπικές τους εμπειρίες.

4.7. «Δεν κατανοώ το οργανωτικό πρότυπο του κειμένου που διαβάζω και επομένως δεν μπορώ να κάνω βάσιμες υποθέσεις για τη συλλογιστική πορεία του συγγραφέα;»: Προσπαθούν να ανακαλέσουν στη μνήμη τους παρόμοια κείμενα που έχουν διαβάσει και τον τρόπο με τον οποίο ήταν οργανωμένα. Χρησιμοποιούν τις γνώσεις τους για την οργάνωση της παραγράφου (π.χ. δομικά μέρη, τρόποι ανάπτυξης, μέσα συνοχής). Κάνουν υποθέσεις για το οργανωτικό πρότυπο (διάγραμμα) που πιθανόν είχε σχεδιάσει ο συγγραφέας στο προ-συγγραφικό του στάδιο.

5. Ελέγχουν ξανά την κατανόηση.

A.2 Διερεύνηση του πολιτισμικού περιεχομένου

Οι μαθητές αναζητούν τον σκοπό του συντάκτη σε καθεμία από τις παραγράφους του κειμένου, ώστε να κατανοήσει τη συλλογιστική του πορεία και τη θέση κάθε παραγράφου σε αυτή. Η αναζήτηση των προθέσεων του συντάκτη μπορεί να δηλωθεί είτε με κάποιον από τους κειμενικούς τύπους (περιγραφή, εξήγηση, οδηγίες, επιχειρηματολογία, αφήγηση) είτε με κάποιον από τους τρόπους οργάνωσης του λόγου (ορισμός, διαίρεση, σύγκριση-αντίθεση κτλ.).

Εικόνα 2: [Διερεύνηση του περιεχομένου](#)

ΕΦΑΡΜΟΓΗ: Επιβεβαιώνεται η υπόθεση πως ο κυρίαρχος κειμενικός τύπος είναι η εξήγηση. Δεν επιβεβαιώνεται η υπόθεση για τον ακαδημαϊκό χαρακτήρα του κειμένου, καθώς το ύφος είναι οικείο (βλ. α' ενικό και πληθυντικό πρόσωπο, ευθύς λόγος κτλ.). Η διάψευση αυτή οφείλεται πιθανόν ότι το απόσπασμα προέρχεται από τον πρόλογο του βιβλίου.

B. Λεπτομερής ανάγνωση

Μετά τη γρήγορη ανάγνωση (με τις δύο επιμέρους στρατηγικές, το «σταματώ και αναρωτιέμαι» και τη «διερεύνηση του πολιτισμικού περιεχομένου»), ακολουθεί μια δεύτερη σε βάθος ανάγνωση του κειμένου από τους μαθητές. Κατά τη διάρκεια αυτής της ανάγνωσης θα εστιάσουν στις λεπτομέρειες τόσο του περιεχομένου όσο και των οργανωτικών και γλωσσικών επιλογών του συντάκτη. Για την επιτυχία του στόχου τους μπορούν να αξιοποιήσουν τις στρατηγικές που ακολουθούν.

B.1 Αποδόμηση του κειμένου

Οι μαθητές, αξιοποιώντας τις παρατηρήσεις που έκαναν στη γρήγορη ανάγνωση σχετικά με το πολιτισμικό περιεχόμενο (κειμενικοί τύποι και τρόποι οργάνωσης του λόγου), αποδομούν το κείμενο και τις παραγράφους του στη βάση των κειμενικών συμβάσεων κάθε τύπου/ τρόπου. Με αυτό τον τρόπο μπορούν να εντοπίσουν με περισσότερη ακρίβεια τις κύριες πληροφορίες (θεματικά κέντρα) του κειμένου.

B.1.1 Διερεύνηση της οργάνωσης του κειμένου

Στο κείμενο εμπεριέχεται ποικιλία γλωσσικών μηχανισμών επίτευξης συνοχής (δείκτες λόγου, αναφορά, έλλειψη, επανάληψη, σημασιολογικές σχέσεις λέξεων κτλ.) που μπορούν να βοηθήσουν τον μαθητή να αποκωδικοποιήσει τη συλλογιστική πορεία ενός κειμένου.

B.1.2 Διερεύνηση της γραμματικής του κειμένου

Οι μαθητές στρέφουν την προσοχή τους στις λεξικογραμματικές επιλογές του συντάκτη του κειμένου (προτάσεις, ρηματικό/ ονοματικό/ επιρρηματικό μέρος, στίξη, ρητορικά σχήματα κτλ.) και στον τρόπο με τον οποίο αυτές λειτουργούν για να επιτύχουν συγκεκριμένα επικοινωνιακά αποτελέσματα.

B.2 Σημειώσεις

Σε καθένα από τα θεματικά κέντρα του κειμένου οι μαθητές υπογραμμίζουν τις λέξεις-κλειδιά και κυκλώνουν τους δείκτες λόγου που εξασφαλίζουν τη συνοχή μεταξύ τους, ώστε να μπορούν να τα επεξεργαστούν στη συνέχεια.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ:

Εικόνα 3: Αποδόμηση κειμένου & Σημειώσεις

B.3 Διακειμενικές συνδέσεις

Οι μαθητές νοηματοδοτούν το περιεχόμενο καθενός από τα θεματικά κέντρα που έχουν εντοπίσει, δημιουργώντας διασυνδέσεις με τις ήδη υπάρχουσες εμπειρίες τους (στρατηγική: κείμενο-εαυτός) και τις γνώσεις που έχουν αποκτήσει από την επαφή τους με τα κείμενα και τον κόσμο (στρατηγική: κείμενο-κόσμος).

ΕΦΑΡΜΟΓΗ: Θεματικό Κέντρο 1: Όλα τα στοιχεία του σύγχρονου πολιτισμού (αξίες, κανόνες κτλ.) έχουν δημιουργηθεί και κληροδοτηθεί σε εμάς από τους ανθρώπους που έζησαν στο παρελθόν. | ΘΚ2: Με τη γνώση του παρελθόντος θα μάθουμε για τους ανθρώπους αυτούς κι έτσι θα κατανοήσουμε πώς έχουν δημιουργηθεί τα στοιχεία του δικού μας πολιτισμού. μελλοντικοί νεκροί που αναπόφευκτα είμαστε όλοι μας. | ΘΚ3: Επίσης, θα διδαχτούμε από τα λάθη τους, ώστε να μην τα επαναλάβουμε, και θα εμπνευστούμε από τα επιτεύγματά τους για να δημιουργήσουμε τα δικά μας.

Φάση 3: Μετα-Αναγνωστική

Στη φάση αυτή στόχος των μαθητών είναι να μοντελοποιήσουν τις γνώσεις και τις εμπειρίες που απέκτησαν κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης. Ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται με τη στρατηγική του αναστοχασμού.

Αναστοχασμός

Οι μαθητές στοχάζονται σχετικά με τις στρατηγικές κατανόησης κειμένου που χρησιμοποίησαν, τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης και τους τρόπους με τους οποίους τις αντιμετώπισαν.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ: [α] Χαλαρή δομή της §2 > Εστίαση στη βασική πληροφορία, διάκριση πληροφορίας παρενθετικών σχολίων. [β] Πυκνότητα των νοημάτων στις §3 και §4 > διάκριση των βασικών πληροφοριών με αξιοποίηση της επανάληψης ως βασικού μηχανισμού συνοχής.

ΣΤΑΔΙΟ 2: ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ

Τα συγγραφικό στάδιο διακρίνεται και αυτό σε τρεις φάσεις: προ-συγγραφική, συγγραφική και μετα-συγγραφική.

Φάση 1: Προ-Συγγραφική

Στην προ-συγγραφική φάση οι μαθητές σχεδιάζουν την περίληψή τους, αξιοποιώντας δύο στρατηγικές, [α] τη διαγραμματική απεικόνιση και [β] την πύκνωση.

A. Διαγραμματική απεικόνιση

Οι μαθητές απεικονίζουν διαγραμματικά καθένα από τα θεματικά κέντρα, φροντίζοντας να εκφράσουν με ακρίβεια το νόημα που έχουν αποδώσει σε αυτό. Για τη διαγραμματική απεικόνιση οι μαθητές αξιοποιούν τη στρατηγική της πύκνωσης που ακολουθεί.

B. Πύκνωση

Η πύκνωση είναι μια διαδικασία αφαίρεσης πληροφοριών από το κείμενο αναφοράς με σκοπό τη δημιουργία προτάσεων υψηλότερης τάξης οι οποίες θα συγκροτήσουν το κείμενο της περίληψης. Για την επιτυχία του στόχου αυτού οι μαθητές μπορούν να χρησιμοποιήσουν τρεις επιμέρους στρατηγικές:

B.1 Απαλοιφή

Διαγραφή των πληροφοριών που θεωρούνται δευτερεύουσες. Η απαλοιφή μπορεί να είναι λιγότερο ή περισσότερο δραστική, ανάλογα με τη συμβολή καθεμιάς στην επεξεργασία του κεντρικού θέματος του κειμένου.

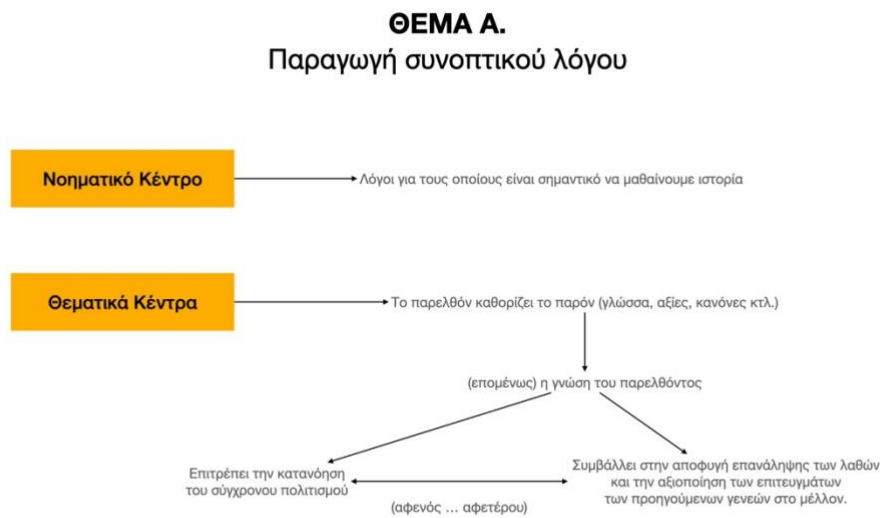
B.2 Επιλογή

Οι βασικές πληροφορίες του κειμένου υιοθετούνται αυτούσιες στην περίληψη.

B.3 Γενίκευση

Στοιχεία ενός συνόλου αντικαθίστανται από το όνομα που χαρακτηρίζει το σύνολο (π.χ. τα υπώνυμα «μόλυνση», «ρύπανση», «εξάντληση πρώτων υλών και φυσικών πόρων» μπορούν να αντικατασταθούν από το υπερώνυμο «καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος».

ΕΦΑΡΜΟΓΗ:

Εικόνα 4: Διαγραμματική απεικόνιση

Φάση 2: Συγγραφική

Οι μαθητές γράφουν την περίληψή τους βασισμένοι πάνω στη διαγραμματική απεικόνιση της προ-συγγραφικής φάσης. Αξιοποιούν δύο στρατηγικές, [α] την αναδόμηση του κειμένου και [β] την παράφραση.

A. Αναδόμηση του κειμένου

Οι μαθητές δομούν εκ νέου τις πληροφορίες που άντλησαν σε μια παράγραφο με την εξής δομή: [α] Εισαγωγική πρόταση: Παρουσιάζεται το νοηματικό κέντρο του κειμένου, που αποτελείται από τη βασική ιδέα της ανάπτυξης (= θέμα ολόκληρου του κειμένου) και την κατευθυντήρια ιδέα του συγγραφέα (= σκοπός του συγγραφέα ή θέμα του συγκεκριμένου αποσπάσματος), και (προαιρετικά) πληροφορίες για την ταυτότητα του συντάκτη και του κειμένου (π.χ. κειμενικό είδος). [β] Υποστηρικτικό υλικό: Αναπτύσσονται τα θεματικά κέντρα της διαγραμματικής απεικόνισης. Η συνοχή και η συνεκτικότητα της παραγράφου της περίληψης εξασφαλίζεται από κειμενικούς (π.χ. αιτιολόγηση > «γιατί») ή μετακειμενικούς δείκτες λόγου (= μεταδιατυπώσεις, ρήματα που δηλώνουν λεκτικές πράξεις, π.χ. αιτιολόγηση > οφείλεται, ευθύνεται κτλ.), κυρίως εκεί όπου ο συγγραφέας σχολιάζει ή μεταβάλλει τις προθέσεις και τη συλλογιστική του πορεία. (για περισσότερες πληροφορίες βλ. Γλωσσάρι > [Συνοχή](#))

B. Παράφραση

Για να αποφύγουν την αντιγραφή αυτούσιων φράσεων του κειμένου αναφοράς οι μαθητές αξιοποιούν στρατηγικές παράφρασης οι οποίες μπορούν να ταξινομηθούν σε τρεις κύριες κατηγορίες:

B.1 Σημασιολογική παράφραση

[α] Συνωνυμία: π.χ. «η μεταρρύθμιση αποσκοπεί...» > αποβλέπει. [β] Διασαφήνιση: π.χ. «η επιλογή δημοφιλών επαγγελμάτων» > κοινωνικά καταξιωμένων.

B.2 Γραμματική παράφραση

[α] Μεταβολή γραμματικής κατηγορίας: π.χ. «επιλέγω» > επιλογή. [β] Ονοματοποίηση: «οι μαθητές υποβαθμίζουν τη σημασία του μαθήματος Ιστορίας» > απαξίωση.

B.3 Οργανωτική παράφραση

[α] Αναδιάταξη: π.χ. «Η απουσία σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού οδηγεί σε λανθασμένες επαγγελματικές επιλογές» > Τα λάθη στην επιλογή επαγγέλματος οφείλονται στην απουσία επαγγελματικού προσανατολισμού στα σχολεία. [β] Μεταβολή συντακτικής δομής: π.χ. ενεργητική σύνταξη >> παθητική σύνταξη, κατάφαση >> άρνηση, απλές προτάσεις >> σύνθετες προτάσεις. [γ] Μεταβολή μηχανισμών συνοχής: π.χ. επανάληψη > έλλειψη.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ: Ο συντάκτης του κειμένου εξηγεί τους λόγους για τους οποίους είναι σημαντικό να μαθαίνουμε ιστορία. Θεωρεί πως το παρελθόν καθορίζει το παρόν, τη γλώσσα, τις αξίες, τους κανόνες. Συμπεραίνει λοιπόν πως η γνώση του παρελθόντος αφενός επιτρέπει την κατανόηση του σύγχρονου πολιτισμού, αφενός συμβάλλει στην αποφυγή επανάληψης των λαθών και την αξιοποίηση των επιτευγμάτων των προηγούμενων γενεών στο μέλλον. (59 λέξεις)

Φάση 3: Μετα-Συγγραφική

Οι μαθητές ελέγχουν το κείμενο της περίληψής του με τη στρατηγική της αυτοαξιολόγησης

Αυτοαξιολόγηση

Για να βελτιώσουν το συνοπτικό κείμενο που παρήγαγαν, οι μαθητές αξιοποιούν τα κριτήρια ελέγχου που ακολουθούν, όπως αυτά αποτυπώνονται στη ρουμπρίκα που έχουν στη διάθεσή τους οι βαθμολογητές του μαθήματος.

1^ο ΘΕΜΑ (Συνοπτική νοηματική απόδοση)

Βαθμός	9-8	7-6	5-4	3-2	1-0
Περιεχόμενο (1-9)	<ul style="list-style-type: none"> Αριστη έως πολύ καλή παρουσίαση όλων των πτυχών του θέματος, τήρηση του ορίου των λέξεων Αριστη έως πολύ καλή παρουσίαση όλων των σημαντικών συμπληρωματικών πληροφοριών Αριστη έως πολύ καλή παρουσίαση όλων των απόψεων του συγγραφέα 	<ul style="list-style-type: none"> Πολύ καλή έως καλή παρουσίαση των περισσότερων πτυχών του θέματος, τήρηση του ορίου των λέξεων Πολύ καλή έως καλή παρουσίαση των περισσότερων σημαντικών συμπληρωματικών πληροφοριών Πολύ καλή έως καλή παρουσίαση των περισσότερων απόψεων του συγγραφέα 	<ul style="list-style-type: none"> Καλή έως περιορισμένη παρουσίαση ορισμένων πτυχών του θέματος, μερική τήρηση του ορίου των λέξεων Καλή έως περιορισμένη παρουσίαση ορισμένων σημαντικών συμπληρωματικών πληροφοριών Καλή έως περιορισμένη παρουσίαση των απόψεων του συγγραφέα 	<ul style="list-style-type: none"> Περιορισμένη έως ανεπαρκής παρουσίαση του θέματος, χωρίς αναφορά στις βασικές πτυχές του, μη τήρηση του ορίου των λέξεων Περιορισμένη έως ανεπαρκής παρουσίαση συμπληρωματικών πληροφοριών Περιορισμένη έως ανεπαρκής παρουσίαση των απόψεων του συγγραφέα 	<ul style="list-style-type: none"> Λασπη έως μηδενική παρουσίαση του θέματος Λασπη έως μηδενική παρουσίαση πληροφοριών Λασπη έως μηδενική παρουσίαση των απόψεων
Οργάνωση (1-7)	<ul style="list-style-type: none"> Αριστη έως πολύ καλή αξιοποίηση τεχνικών πύκνωσης/ παράφρασης για την παρουσίαση των πληροφοριών Αριστη έως πολύ καλή παρουσίαση των πληροφοριών με συνεκτικότητα και συνοχή 	<ul style="list-style-type: none"> Πολύ καλή έως καλή αξιοποίηση τεχνικών πύκνωσης/ παράφρασης για την παρουσίαση των πληροφοριών Πολύ καλή έως καλή παρουσίαση των πληροφοριών με συνεκτικότητα και συνοχή 	<ul style="list-style-type: none"> Καλή έως περιορισμένη αξιοποίηση τεχνικών πύκνωσης/ παράφρασης για την παρουσίαση των πληροφοριών/ αντιγραφή ορισμένων τμημάτων του κειμένου Καλή έως περιορισμένη παρουσίαση των πληροφοριών με συνεκτικότητα και συνοχή 	<ul style="list-style-type: none"> Περιορισμένη έως ανεπαρκής αξιοποίηση τεχνικών πύκνωσης / παράφρασης – αντιγραφή μεγάλων τμημάτων του κειμένου Περιορισμένη έως ανεπαρκής συνεκτικότητα και συνοχή του κειμένου 	<ul style="list-style-type: none"> Ανεπαρκής έως μηδενική αξιοποίηση τεχνικών πύκνωσης / αντιγραφή του κειμένου Ανεπαρκής έως μηδενική συνεκτικότητα και συνοχή
Βαθμός	4-3	3-2	2-1	0	
Πλάσσα (1-4)	<ul style="list-style-type: none"> Αριστη έως πολύ καλή αξιοποίηση ορθών γραμματικοσυντακτικών δομών, διατυπωμένων με ακρίβεια Αριστη έως πολύ καλή παρουσίαση μεγάλου εύρους κατάλληλων λεξιλογικών στοιχείων, συμβατών με το ζητούμενο, διατυπωμένων με ακρίβεια Αριστη έως πολύ καλή ορθογραφία και στίξη 	<ul style="list-style-type: none"> Πολύ καλή έως καλή αξιοποίηση ορθών γραμματικοσυντακτικών δομών, διατυπωμένων με ακρίβεια Πολύ καλή έως καλή παρουσίαση κατάλληλων λεξιλογικών στοιχείων, συμβατών με το ζητούμενο, διατυπωμένων με ακρίβεια Πολύ καλή έως καλή ορθογραφία και στίξη 	<ul style="list-style-type: none"> Καλή έως περιορισμένη αξιοποίηση ορθών γραμματικοσυντακτικών δομών Καλή έως περιορισμένη παρουσίαση κατάλληλων λεξιλογικών στοιχείων, συμβατών με το ζητούμενο, διατυπωμένων με ακρίβεια Καλή έως περιορισμένη ορθογραφία και στίξη 	<ul style="list-style-type: none"> Μηδενική εκφορά λόγου 	

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Κλείνοντας την παρουσίαση των στρατηγικών του σχεδιασμού του συνοπτικού λόγου, πρέπει να κάνουμε ορισμένες επισημάνσεις σχετικά με την αξιολόγηση της σχολικής περίληψης.

- **Επάρκεια:** Η σχολική περίληψη είναι εκτεταμένη, η έκτασή της δηλαδή καθορίζεται περίπου στο 1/3 του αυθεντικού κειμένου. Επομένως, σε αυτή περιλαμβάνονται όλες οι κύριες έννοιες, αλλά και οι σημαντικές συμπληρωματικές πληροφορίες. Στην περίληψη που εστιάζει σε άποψη του συγγραφέα/ πληροφορίες του κειμένου το νοηματικό κέντρο δε βαθμολογείται ανεξάρτητα, πρέπει όμως να δηλώνεται, έστω και σε συνδυασμό με κάποιο από τα θεματικά κέντρα. Στην περίληψη που εστιάζει σε απόσπασμα το νοηματικό κέντρο βαθμολογείται ανεξάρτητα και, επομένως, πρέπει να προτάσσεται.
- **Πιστότητα:** Στην αξιολόγηση του περιεχομένου της περίληψης λαμβάνεται υπόψη όχι μόνο το «τι λέει» το κείμενο αναφοράς, αλλά και το «γιατί το λέει». Πρέπει δηλαδή ο μαθητής να αναδεικνύει τις προθέσεις του συντάκτη (π.χ. με τη χρήση μεταδιατυπώσεων), τον πυρήνα της σκέψης του, τη συλλογιστική του πορεία.
- Η βαθμολόγηση του περιεχομένου (επάρκεια + πιστότητα) είναι ποσοτικά μετρήσιμη: σε κάθε θεματικό κέντρο (και το νοηματικό, εφόσον βαθμολογείται ανεξάρτητα) αποδίδεται ένας βαθμός που προκύπτει από το κλάσμα με αριθμητή το άριστα του περιεχομένου (9/9) και παρονομαστή το σύνολο των θεματικών κέντρων που ζητούνται (π.χ. $9/6 = 1,5$ μονάδες, όταν τα ζητούμενα θεματικά κέντρα είναι 6).
- **Πύκνωση:** Η υπέρβαση του ορίου λέξεων που τίθεται από την άσκηση είναι ανεκτή σε ποσοστό $\pm 10\%$. Υπέρβαση αυτού του «ορίου ανοχής» βαθμολογείται με την αφαίρεση μιας μονάδας για κάθε 10 λέξεις. Παρ' όλα αυτά, το κριτήριο της πύκνωσης δεν είναι αποκλειστικά ποσοτικό: για παράδειγμα, σε περίπτωση που το κείμενο αναφοράς επιτάσσει συνθέσεις ή γενικεύσεις (π.χ. ασύνδετο σχήμα με το οποίο συσσωρεύονται πληροφορίες), η αδυναμία να πραγματοποιηθούν βαθμολογείται αρνητικά, ακόμα και αν ο μαθητής τηρεί το όριο των λέξεων.
- **Παράφραση:** Αποφεύγεται, στο μέτρο του δυνατού, η επανάληψη αυτούσιων φράσεων του πρωτότυπου κειμένου, που ενδεχομένως προδίδουν δυσκολίες κατανόησης του περιεχομένου του. Παρ' όλα αυτά, πολλές φορές το ίδιο το κείμενο αναφοράς «αντιστέκεται» στην παράφραση, όταν, για παράδειγμα, χρησιμοποιούνται όροι ειδικού λεξιλογίου (π.χ. κοινωνία της πληροφορίας), όταν

οι βοηθητικές πληροφορίες που δίνονται δεν επαρκούν για την κατανόηση ενός θεματικού κέντρου, όταν οι εντοπισμένες πληροφορίες δηλώνονται με γλωσσικές συνάψεις τυποποιημένες ή σε ευρεία χρήση (π.χ. δημοφιλή επαγγέλματα). Επομένως, η επιδίωξη της παράφρασης δεν πρέπει να μετατρέπεται σε εμμονή της διδασκαλίας και να περιορίζεται στην μηχανιστική αναζήτηση συνωνύμων, λαμβάνοντας μάλιστα υπόψη ότι στην ελληνική γλώσσα η απόλυτη συνωνυμία αποτελεί εξαιρετικά σπάνια περίπτωση. Πάντως, μια περίληψη που περιορίζεται σε απλή συρραφή αυτούσιων φράσεων του κειμένου (ακόμα και αν είναι απολύτως εύστοχη η επιλογή των θεματικών κέντρων) δεν μπορεί να αξιολογηθεί με βαθμολογία μεγαλύτερη των 5-7 μονάδων.

- Συνεκτικότητα: Η σχολική περίληψη πρέπει να είναι αρχικά «συνεπής προς τον εαυτό της», δηλαδή τον αποκλειστικά πληροφοριακό χαρακτήρα της. Επιλέγεται λοιπόν η τριτοπρόσωπη οπτική γωνία, ο «αχρονικός» ενεστώτας και, συνήθως, η παθητική σύνταξη, ενώ ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην αντικειμενικότητα παρουσίασης του περιεχομένου του αυθεντικού κειμένου, στην απουσία δηλαδή ερμηνειών και αξιολογικών κρίσεων. Η σχολική περίληψη πρέπει έπειτα να είναι «συνεπής προς τον κόσμο», να είναι δηλαδή κατανοητή για τον αναγνώστη/βαθμολογητή, ακόμα και αν αυτός (υποθετικά) δεν έχει διαβάσει το κείμενο αναφοράς. Η διάσταση αυτή της συνεκτικότητας αφορά την απόδοση της αλληλουχίας των νοημάτων, που απαιτεί αφενός τη χρήση των κατάλληλων συνδετών, αφετέρου τη δήλωση των νοηματικών σχέσεων που αναπτύσσονται στο κείμενο αναφοράς. Επομένως, βαθμολογούνται αρνητικά μηχανιστικές συνδετικές εκφράσεις (π.χ. «στη συνέχεια ο συγγραφέας τονίζει...», «ακολούθως υπογραμμίζει...» κτλ.), που δηλώνουν απλώς τη γραμμικότητα της περίληψης και όχι ουσιαστική κατανόηση του κειμένου.
- Γλώσσα: Στη χρήση της γλώσσας βαθμολογείται κυρίως το «λάθος» που επιδρά αρνητικά στον πληροφοριακό σκοπό της περίληψης.

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΕΞΑΣΚΗΣΗ 1

Να αποδώσεις συνοπτικά (60 έως 70 λέξεις) τους λόγους για τους οποίους η λογοτεχνική ανάγνωση συνιστά λυτρωτική απόλαυση για τον συντάκτη του παρακάτω άρθρου. (Πανελλαδικές Εξετάσεις Ημερήσιων & Εσπερινών Λυκείων 2020)

Το γιατρικό της
αμόλυπτης
λογοτεχνίας

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΕΞΑΣΚΗΣΗ 2

Να αποδώσεις περιληπτικά (60 έως 70 λέξεις) το περιεχόμενο της §2 του παρακάτω κειμένου. (Πανελλαδικές Εξετάσεις Ημερήσιων & Εσπερινών Λυκείων 2021)

Ολοκληρώνοντας
μια δύσκολη
σχολική χρονιά

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΕΞΑΣΚΗΣΗ 3

Να αποδώσεις συνοπτικά σε μία παράγραφο 60 έως 70 λέξεων τις απόψεις του συγγραφέα του κειμένου για την κοινωνική θέση της γυναίκας. (Πανελλαδικές Εξετάσεις Ημερήσιων & Εσπερινών Λυκείων 2023)

Ημέρα καταδίκης
της βίας εναντίον
των γυναικών

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΕΞΑΣΚΗΣΗ 4

Να αποδώσεις συνοπτικά σε μια παράγραφο 60 έως 70 λέξεων τα οφέλη του «ταξιδεύειν» σε ατομικό επίπεδο, όπως παρουσιάζονται στο απόσπασμα των §2-§5 του κειμένου.

Η αξία του ταξιδεύειν